

Co statti cun la coesiun naziunala?

DA GUIJU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils quitads per l'atgna sanadad vegnan pli savens cur ch'ins è malsaun. Dapi onns u decennis ha la Svizra quitads pervi da la coesiun tranter sias quatter cuminanzeas linguisticas, dapi pauc era tranter chantuns urbans e chantuns alpins. Tar quels quitads po la situaziun finanziaria dal pajais strusch gidar.** Mintgatant turnan schizunt regurdientschas dal Sonderbund: Quai han ins stuì constatar per exempel en Grischun, cur che singulas vischnancas rumantschas da confessiun differenta han discurrì da fusiun. Quant enavant astg'ins constatar ina crisa da la coesiun naziunala oz? Quai dat da patratgar a «Coscienza Svizzera, gruppo di studio e di informazione per la Svizzera Italiana». Era là datti problems da coesiun, per exempel tranter la metropola finanziaria da Ligiaun (54 727 olmas ed in eroport internaziunal) e la vischnanca grischuna da Buseno (104 olmas) en la Val Calanca. «Coscienza Svizzera» envida perquai a duas sairas da discussiun glindesdi 26 e mesemna 28 da schaner, mintgamai a las 17.45 a Ligiaun en il «Palazzo Civico», Piazza della Riforma 1. Gia lezza «piazza» è in chapitel d'istorgia tessinaisa: Manegiada n'è betg la reformaziun, mabain l'impurtanta refurma electorala da 1922 che ha introducì il sistem proporziunal.

Svizra multifara

L'anteriuor cuss. naz. Remigio Ratti, parura da Coscienza Svizzera, avra l'emprima saira. Sut la presidenza da la schurnalista Raffaella Castagnola refereschan l'istoricher e schurnalist Orazio Martinetti, l'istoricher Marco Marcacci ed il teolog Alberto Bondolfi. Martinetti tracta in tema collià cun quella Emprima guerra mundiala ch'ins ha gist commemorà manidlamain: «Ils naziunalis-

sems da l'entschatta dal tschientaner passà e la crisa da coesiun svizra.» Ins vegn pia a dudir nums enconuschents sco Carl Spitteler (1845–1924), Theophil Sprecher von Bernegg (1850–1927) e Gonzague de Reynold (1880–1970). Il tema da Marcacci è fitg actual: «Svizra alpina e Svizra urbana». Ins sto mo far endament las discussiuns d'oz davart las segundas abitaziuns. Il tema da Bondolfi fa endament istorichers dal catolicissem sco Urs Altermatt: «Appartegnientschas confessiunales e coesiun naziunala en la Svizra d'oz.» I suonda ina discussiun cun il public.

Sfidas e cuntrasts

Marcacci avra la segunda saira resumond l'emprima. El dat il pled al schurnalist Roberto Porta sco president. Il geograf Martin Schuler (Scola politecnica federala, Losana) referescha davart las midadas regiunales svizras e cunzunt las «metropolisaziuns» en la Bassa. Lur analisescha Ratti las tensiuns tranter las instituziuns territorialas, chantuns e vischnancas, e las surnaziunales, quellas da l'UE e las organisaziuns internaziunales. Il politolog Oscar Mazzoleni (Universitad da Losanna) tracta «l'integraziun naziunala tranter pussanzas territorialas e surnaziunales». Ins n'emblida pia betg il problem fitg actual da nossas relaziuns cun l'Europa; era lezza è nossa patria, sco ch'ins vesa anc pli cler cun las reacziuns globalas da solidaritad da l'emna passada suenter l'attentat da Paris. I suonda la discussiun cun il public e finalmain la conclusiun da Mazzoleni. A las 19.30 vegn purschi in «rinfresco»: Quai vegn a far basegn suenter ina discussiun en duas linguas. «Coscienza Svizzera» è persvasa ch'ins duaja «ponderar ils problems d'oz en connex cun il passà dal pajais e vul colliar la savida istorica cun la geografia, l'economia e la politologia».